

EDITORIAL

La pèrdua del monopoli dels mitjans de violència massiu per part dels Estats: una tendència polièdrica, confirmada i preocupant

Rafael Grasa

President de l'Institut Català Internacional per la Pau

Aquest número de *Per la Pau/Peace in progress* està dedicat a la relació entre empreses i conflictes violents i, de forma més general, als vincles entre empreses i l'estat de la pau i dels drets humans al món. Des de l'ICIP ens n'ocupem en un context marcat per dues notícies publicades durant el mes d'agost. La primera, el creixement de la venda d'armes per part dels Estats Units, que arribà l'any 2011 als 66,3 miliards de dòlars, tres quartes parts del total mundial (85,3 miliards), molt per damunt de Rússia, segon exportador amb 4,8 miliards (*The New York Times*, 26 d'agost de 2012, a partir de dades del Congressional Research Service, una institució no partidària que forma part de la Library of Congress). La xifra és encara més significativa en termes comparatius: implica un increment extraordinari respecte l'any anterior i suposa el segon rècord de vendes en un sol any de la història, en un any marcat per la crisi econòmica i la recessió. Sembla ser que les tensions amb Iran i el seu impacte sobre la despesa armamentística de la zona del Golf Pèrsic (Oman, Emirats Àrabs, Aràbia Saudita), amb compres d'avions de guerra i sistemes de defensa antimíssils, en serien les causes.

La segona notícia és la publicació del *Global Burden of Armed Violence 2011: Lethal Encounters*, informe de referència sobre els orígens i conseqüències de la violència armada i totes les seves múltiples formes presents al planeta. Concretament, formes de violència presents en contextos de conflicte obert o de revoltes en curs, però també vinculades a violència entre bandes, homicidis lligats al tràfic de drogues, al crim transnacional organitzat i a les diverses formes de violència no política que provoquen morts i desplaçaments al món. El resultat, que per primer cop deixen enrere els comptes compartimentats (violència interpersonal, violència organitzada, violència criminal...), es poden resumir així: més de 526.000 persones moren cada any per causa de violència letal; el que significa que 369.000 persones moren d'homicidi, mentre que només 1 de cada 10 morts són causats per conflictes armats o activitats terroristes. Addicionalment, l'informe mostra altres dades significatives: 58 països del món tenen taxes de mort violenta per damunt de 10 persones cada 100.000 habitants, països que totalitzen dues terceres parts de les morts violentes, amb El Salvador, l'Iraq i Jamaica com a zones més afectades per la violència letal entre 2004 i 2009; les morts vinculades a bandes armades i crim organitzat són molt més altres a Amèrica del Sud i Amèrica Central que a Àsia o Europa. A més, s'observa una clara associació entre violència letal i indicadors molt negatius de desenvolupament, així com amb resultats força negatius en el compliment dels Objectius del Mil·lenni.

Ambdues notícies estan relacionades amb els dos fets que marquen les relacions internacionals des de fa dècades: la pèrdua del monopoli del control dels mitjans de masses de violència per part dels estats, un tret que havia servit justament a Max Weber per definir l'estat, i, en segon lloc, la preponderància d'actors privats en l'esfera de la seguretat internacional, així com en les dimensions econòmiques. Ambdós trets estan a la base, juntament amb la globalització, de la complexa relació entre empreses, conflictes armats, drets humans i recursos naturals i -seguint el *Global Burden 2011*- amb la violència letal. Com mostren els diversos articles, no n'hi ha prou amb observar, analitzar i denunciar, cal actuar.

Les conclusions d'una recent trobada internacional a la que va participar l'ICIP (Geneva 2012 UN discussion on the regulation of Private Military & Security Companies) ho diuen ben clar: " caldrà considerar la possibilitat d'un marc regulador i internacional, que inclogui l'opció d'elaborar un instrument legal vinculant de regulació de les empreses de seguretat i militars privades, que contempli estàndards internacionals (...) per tal de protegir els drets humans".

SUMARI

EDITORIAL	1	PER SABER-NE MÉS	10
EN PROFUNDITAT	2	ENTREVISTA	12
INTRODUCCIÓ	2	TRIBUNA	13
ARTICLES CENTRALS	3	El ciberespai: un camp de batalla sense regular.....	13
Una introducció al debat sobre les possibles formes de regulació internacional del fenomen de les EMSP	3	10 anys de la Cort Penal Internacional: expectatives complertes?	14
RD Congo: finestres d'esperança a l'espoliació dels recursos naturals?	4	RECOMANEM	15
Els diamants conflictius i el procés de Kimberley	5	ACTUALITAT	17
Territori, recursos naturals i conflicte social a Amèrica Llatina	7	Notícies de l'ICIP	17
Empreses transnacionals, drets humans i litigació civil... a Europa?	8	Notícies del món	19
Trending topic: responsabilitat empresarial	9		

EN PROFUNDITAT

INTRODUCCIÓ

Empreses i conflicte

Antoni Pigrau Solé

Catedràtic de Dret internacional públic i Director del CEDAT, Universitat Rovira i Virgili. Membre de la Junta de Govern de l'ICIP

Aquest número de la *Revista per la Pau* està dedicat a la relació entre empreses i conflicte, un tema que l'ICIP segueix des de fa temps (com es pot veure, per exemple, en el nº 9 de la mateixa *Revista* i en el nº 8 de la col·lecció Documents, de l'ICIP).

Si pensem en conflictes armats, les connexions poden ser ben variades i en podem destacar tres. En primer lloc, el mercat internacional d'armes i la seva cadena de subministrament, juntament amb les institucions financeres que les sustenten, estan estretament associades a qualsevol conflicte armat. En segon lloc, des de fa uns anys, la privatització de la seguretat ha portat cada vegada més el sector privat a treballar en espais tradicionalment reservats per actor públics, normalment estatals. En tercer lloc, les empreses alienes, en principi, al negoci de les armes o de la seguretat, ja sigui nacional o multinacional, operen també en zones afectades per conflictes; i poden arribar a prendre posicions molt compromeses amb la continuïtat del conflicte si això beneficia els seus interessos de negoci. Això és particularment cert per als sectors implicats en l'explotació i el comerç dels recursos naturals.

Les situacions de conflicte armat generen sempre un clima en que la frontera entre legalitat i il·legalitat queda molt difuminada i en que la impunitat, fonamentada en el poder que dona l'exercici de la força armada, n'és l'escenari habitual. D'aquesta manera les empreses poden tenir una responsabilitat directa o indirecta amb les vulneracions de drets humans associades al conflicte armat - que segons els casos poden arribar a constituir crims de guerra.

Però aquests impactes negatius no sempre van associats a conflictes armats. La crisi energètica mundial i la competència pels recursos fa que, sovint, les activitats extractives - especialment en els àmbits de la mineria i el petroli - tinguin un impacte negatiu enorme sobre el medi ambient i sobre el drets de les persones, i en definitiva sobre les formes de vida de les comunitats locals.

En la *Revista* publiquem en aquesta ocasió diverses contribucions entorn d'aspectes específics i representatius d'aquesta complexa problemàtica: el debat sobre la regulació de les empreses militars i de seguretat privades (Helena Torroja); el paper dels recursos naturals en el conflicte armat de la República Democràtica del Congo (Josep Maria Royo); el sistema internacional de certificació de l'anomenat Procés de Kimberley, sobre els diamants (Antoni Pigrau); els impactes socials i ambientals de la activitat extractiva minera (Tica Font); la possibilitat de reclamar contra les empreses transnacionals per vulneracions de drets humans, en l'àmbit del dret europeu (Marta Requejo), i els progressos en l'àmbit de la responsabilitat empresarial envers els drets humans (Maria Prandi). L'anàlisi es completa amb l'entrevista a Mauricio Lazala, subdirector del Business and Human Rights Resource Centre, de Londres (Eugènia Riera), una organització no governamental que fa un seguiment exhaustiu de les denúncies d'implicació d'empreses en vulneracions de drets humans i que ha aconseguit un significatiu grau d'interlocució amb les empreses.

ARTICLES CENTRALS

Una introducció al debat sobre les possibles formes de regulació internacional del fenomen de les EMSP

Helena Torroja Mateu

Professora agregada de Dret Internacional Públic, UB- Cap d'Estudis del CEI

Existeix avui un debat obert en el marc de les Nacions Unides que versa sobre quin és el mètode jurídic més convenient per a regular el fenomen de les empreses militars i de seguretat privades. Un es basa en "el Projecte d'una possible convenció sobre les empreses militars i de seguretat privades (EMSP)" elaborat pel grup de Treball sobre la utilització de Mercenaris del Consell de Drets Humans, i presentat per al seu examen davant el Consell de Drets Humans el setembre de 2010. L'altre mitjà es recolza en l'existent Codi Internacional de Conducta per a Proveïdors de Serveis Privats de Seguretat (ICOC), adoptat en 2010 en el marc de la iniciativa de Suïssa i del CICR, a instàncies d'importants empreses del sector. Ambdues formes enfronten a dos grups d'Estats de característiques i afinitats oposades. El Grup occidental, en general, s'oposa al Projecte de possible Convenció amb uns arguments que es recolzen fonamentalment en la suficiència i efectivitat del Codi Internacional de Conducta, entre d'altres¹; si bé, darrere hi ha els interessos dels Estats

que més recorren a aquesta indústria especialment en les seves operacions militars a l'estranger. En contraposició, alguns països asiàtics, liderats per la Xina, al costat de la Federació de Rússia, Cuba i altres com Nigèria... són incansables defensors del Projecte de tractat².

Estem davant dos mètodes que tenen una naturalesa jurídica, uns destinataris i un objecte i finalitat amb més diferències que semblances.

El Projecte de Convenció, com el seu nom indica, és un mer projecte de "possible" convenció, elaborat pels cinc experts independents, membres del Grup de Treball sobre Mercenaris, a petició del Consell de Drets Humans en la seva resolució 10/11, de 26 de març de 2009. El propi Consell va acollir el text i a fi de donar un impuls al projecte, va decidir crear el Grup Intergovernamental Obert, amb el mandat d'examinar la viabilitat o no del mateix³. Són els Estats els qui, sobre la base de la seva sobirania, decidiran o no adoptar aquest projecte o qualsevol altre que es pogués elaborar. És, per tant, massa aviat per a parlar, en sentit estricte, d'un projecte de Conveni internacional perquè no són els Estats els quals han negociat i redactat el mateix, sinó un Grup d'experts del Consell que molt cautelosament han inclòs en el títol projecte de "possible" convenció⁴.

El text presentat pel grup d'experts parteix d'una concepció una mica desconfiada del fenomen de les EMSP, coneixedors de les violacions de drets humans i del dret internacional humanitari que han ocasionat en alguns casos. El projecte concretament té dos propòsits: primer, obligar als Estats a comprometre's a no delegar o externalitzar "funcions inherentment estatals"; segon, establir límits als Estats en els casos que decideixin contractar o delegar les funcions que no entrin dintre de la categoria anterior, límits tals com l'establiment d'un sistema d'autoritzacions i registre central, un sistema de control sobre la formació en Drets humans i Dret internacional humanitari del personal de les empreses, la tipificació i repressió de les faltes i delictes que es poguessin cometre conforme a la Convenció i altres normes internacionals; i la submissió a un control internacional del compliment de les seves obligacions conforme a la Convenció.

El Codi internacional de conducta, per la seva banda, està redactat sobre la base de la lògica comercial, amb una concepció molt positiva d'aquestes empreses; de fet, és el resultat de l'impuls d'un lobby poderós format per les Empreses britàniques i nord-americanes més rellevants del sector. Es tracta d'un text especialment dirigit a les empreses; avui són 357 les que l'han subscrit⁵. És un text sense caràcter jurídic vinculant, al contenir tan sols recomanacions no exigibles davant instàncies judicials, sinó davant instàncies pròpies (precisament en aquests moments s'està debatent l'adopció d'una Carta de l'ICOC, que té per finalitat regular el mecanisme de supervisió de l'aplicació del Codi). El Codi té per objecte i fi, entre d'altres, establir minuciosament les obligacions de Drets Humans i de Dret internacional humanitari que han de respectar les empreses. No hi ha espai aquí per al contingut, però de la seva lectura es desprèn fàcilment la lògica comercial que sustenta.

Vist l'anterior, tot debat sobre quina de les dues formes és la convenient, ha de partir de les següents premisses:

Primer.- El debat no hauria de plantejar-se en oposició radical entre ambdues formes: o futura Convenció o Codi de Conducta. No és encertat perquè no són documents ni comparables com hem vist, ni són excloents, perquè poden coexistir perfectament, i així ho ha plantejat el Grup de Treball sobre Mercenaris.

Segon.- El debat hauria de centrar-se en el perquè és necessària una convenció internacional, que podria incloure tant codificació com desenvolupament progressiu en la matèria. En la resposta a aquesta pregunta es troba una qüestió de fons: quina concepció es defensa sobre l'Estat de Dret, i en concret sobre la competència sobirana del poder coercitiu. Bé

és cert, que enfront de la liberalització de determinats serveis públics de l'Estat, un pot tenir una concepció més o menys liberal, més o menys socialdemòcrata. Però no estem aquí parlant d'un servei públic com pot ser la sanitat, educació, transports... Estem parlant d'una part essencial del nucli dur de la sobirania sobre la qual es va construir l'Estat Modern a Westfàlia: el monopoli de l'ús legítim de la força, que és avui pedra angular de l'Estat de Dret; no pot negar-se que els límits del poder coercitiu del legislatiu (la seva submissió als poders legislatiu i judicial) són una garantia per al gaudiment efectiu dels drets humans i llibertats fonamentals. Ni tan sols una concepció liberal en l'excés mai acceptaria la privatització/externalització de l'ús legítim de la força⁶. Armant a les empreses s'està sobrepassant la pròpia noció d'Estat de Dret amb els seus elements definidors (democràcia, drets humans, principi de legalitat, divisió de poders).

1. Es tracta de Bèlgica, Eslovàquia, Espanya, Estat Units d'Amèrica, França, Hongria, Japó, Polònia, Regne Unit de Gran Bretanya i Irlanda del Nord entre altres (veure CDH, Resolució 15/26, de 1 d'octubre de 2010).
2. Es tracta de Brasil, Burkina Faso, Camerun, Xile, la Xina, Cuba, Djibouti, Equador, Federació de Rússia, Gabon, Ghana, Guatemala, Jamahiriya Àrab Lìbia, Jordània, Kirguizistan, entre altres (Ibidem).
3. Consell de Drets Humans, Resolució 15/26 de 1 d'octubre de 2010, 32 vots a favor, 12 en contra i 3 abstencions (punt 4 de la part dispositiva).
4. Sobre els antecedents de l'elaboració del Projecte i el seu contingut veure; Gómez del Prado, JL i Torroja Mateu, H. Hacia la regulación internacional de las EMSP. Marcial Pons, 2011.
5. Tots els detalls a www.icoc-psp.org
6. Hayeck, F.A., The Constitution of Liberty, The University of Chicago Press, Chicago, 1960 (primera edició de 1934), p. 133 y ss.

RD Congo: finestres d'esperança a l'espoliació dels recursos naturals?

Josep Maria Royo Aspa

Polítològ i investigador de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB

El control i l'espoliació dels recursos naturals ha contribuït a la perpetuació de la guerra a la República Democràtica del Congo (RDC), iniciada el 1998 i que remunta les seves arrels a les *tenebres* de Joseph Conrad, quan començà el saqueig belga d'aquesta part del continent africà. En aquest negoci hi han participat les Forces Armades congolese (FARDC), grups armats locals i estrangers, empreses locals, diversos països veïns i multinacionals occidentals i asiàtiques, segons va assenyalar Nacions Unides a l'abril de 2001.

És la mateixa Nacions Unides la que en aquell moment afirmava que l'explotació era *sistemàtica i sistemica* i que els càrtels tenien ramificacions per tot el món. Remarcava que nombroses empreses havien participat a la guerra i l'havien fomentat directament, intercanviant armes per recursos naturals; i d'altres havien facilitat l'accés als recursos financers per comprar armes, i afegia que els donants bilaterals i multilaterals havien adoptat actituds *molt diverses* davant

els governs implicats. Tanmateix, de l'informe només se'n va derivar un conjunt de recomanacions de l'OCDE de bones pràctiques de caràcter voluntari.

Han passat onze anys des d'aquell primer estudi del Grup d'Experts de Nacions Unides i, tot i que la situació sobre el terreny no és tan greu com aleshores, ja que les tropes dels països veïns –en especial, Uganda i Rwanda– s'han retirat de la RDC i ara tenen unes relacions acceptables amb el seu veí congolès, les pràctiques d'espoliació il·legal continuen seguint els mateixos patrons, així com la violència sexual i el desplaçament forçat de població com a conseqüència dels enfrontaments. I les esperances de la població congolese de disposar d'un govern legítim i democràtic també es van esvaïr al novembre de 2011. Cal recordar que la situació a la RDC és complexa, ja que conflueixen tensions sobre la propietat de la terra, qüestions identitàries no resoltes, lluites dels poders regionals i la feblesa i corrupció de l'Estat. En conseqüència, el control de l'espoliació dels recursos naturals no posarà fi als problemes que afecten al país, però sí pot deixar d'alimentar la continuïtat del conflicte.

Malgrat que s'han produït alguns progressos pel que fa a l'aplicació de les directrius sobre la diligència deguda per a assegurar que les cadenes de subministrament no recolzen l'explotació de minerals conflictius, el sector de la mineria dista d'aplicar-les, i pocs *comptoirs*¹ de l'est de la RDC i dels països veïns les exerceixen. El Grup d'Experts va avaluar al novembre de 2011 la situació i va concloure que entre l'abril i novembre de 2011, la majoria dels *comptoirs* d'estany, tàntal i tungstè no havien tingut compradors de minerals no etiquetats, excepte les empreses xineses TTT Mining, Huaying i Donson International, que havien comprat els minerals sense fer les proves de diligència deguda. El Grup disposava de proves segons les quals aquests *comptoirs* havien fet adquisicions que han finançat a grups armats i xarxes delictives dins de les FARDC. Aquestes societats de comerç exterior xineses han tret els seus minerals a través de Rwanda i constitueixen un percentatge considerable dels compradors de cassiterita, wolframita i coltan de la RDC. A més, el contraban és molt important, i és a Rwanda on la majoria dels recursos exportats de forma il·legal són blanquejats i etiquetats seguint les directrius corresponents, segons assenyala el Grup d'Experts.

Tanmateix, hi ha diferents mesures que s'estan començant a aplicar que poden començar a contribuir a canviar la situació a la RDC i tallar el fluxe de recursos econòmics que contribueixen a perpetuar el conflicte dels Grans Llacs. En primer lloc, cal destacar la campanya de lobby iniciada al 2007 per part de l'organització nordamericana Enough Project, que va contribuir, juntament amb d'altres organitzacions, a l'elaboració de la llei presentada pel congressista, James Mc Dermott, i que rebé el suport d'organitzacions i empreses com Human Rights Watch i Hewlett Packard, entre d'altres, però que no veié la llum. Posteriorment, al juliol de 2010, el Govern nord-americà dugué a terme una llei de reforma financera en el marc de la crisi econòmica global, la Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act, de la que la Secció 1502 assenyalava que el regulador econòmic dels EUA, la Securities and Exchange Commission (SEC), havia d'aplicar una sèrie d'exigències a les empreses nord-americanes per a revelar l'origen dels seus minerals mitjançant la diligència deguda. Tanmateix, la llei ha rebut nombroses crítiques, tant del sector empresarial per les limitacions que suposa i els recursos necessaris per a fer auditories pel que fa a la cadena de subministrament, com d'alguns actors locals congoleesos i ONG perquè la Secció 1502 pot suposar la fi de la mineria a l'est de la RDC. I, certament, durant l'any 2011 s'ha produït una caiguda del sector de la mineria que ha provocat que milers de persones es quedin sense treball, unit a la prohibició de sis mesos establerta pel Ministeri de Mines congolès a l'espera del desenvolupament de la Secció 1502. El Consell de Seguretat de l'ONU també va definir la diligència deguda a la resolució 1952 (2010). Posteriorment, al desembre de 2010 l'OCDE va elaborar una sèrie de recomanacions, així com la Conferència Internacional de la Regió dels Grans Llacs a la Cimera de Lusaka. Alemanya ha estat recolzant aquesta iniciativa regional i ha promogut una certificació anomenada Cadenes de Comerç Certificades (CTC, en anglès), que pretén establir estàndards de transparència i ètica en la producció. Fins i tot el sector industrial ha mogut fitxa i ha iniciat, en el sector de la cassiterita, un esquema de traçabilitat.

A aquestes iniciatives internacionals s'hi ha sumat el Govern congolès, aprovant la directiva el setembre del 2011 que exigeix a tots els operadors de mines del país, a tots els nivells de la seva cadena de producció, a exercir la diligència deguda definida en la resolució 1952 (2010) del Consell de Seguretat i en l'orientació de l'OCDE. Fruit d'aquestes pressions internacionals, al maig de 2012 el Govern congolès ha suspès a dues de les empreses xineses assenyalades per l'informe de Nacions Unides del novembre de 2011, Huaying i TTT Mining, per violar la llei congoleesa i no revisar al cadena de subministrament.

Tanmateix, per a aconseguir que aquestes mesures tinguin un impacte real, s'han de dur a terme iniciatives a nivell local per a millorar la governabilitat, i a nivell internacional, les empreses europees i asiàtiques han d'estar subjectes a les mateixes regulacions que les empreses nord-americanes. I per ara la UE no ha fet cap moviment per a introduir regulacions similars a la Secció 1502, malgrat que el mercat europeu és un dels principals consumidors d'aquests minerals. I els consumidors, els usuaris finals de molts dels aparells d'alta tecnologia fabricats amb aquests recursos naturals, encara són massa aliens a tota aquesta perversa dinàmica que està suposant la persistència d'un conflicte que ha causat la mort de milers de persones.

1. Oficines de venda de minerals.

Els diamants conflictius i el procés de Kimberley

Antoni Pigrau Solé

Catedràtic de dret internacional públic i Director del CEDAT, Universitat Rovira i Virgili. Membre de la Junta de Govern de l'ICIP

La utilització del comerç de valuosos recursos naturals com a mecanisme de finançament dels grups armats en conflicte ha estat molt freqüent a l'Àfrica, com ho demostren els conflictes d'Angola, Sierra Leone, Libèria o la República Democràtica del Congo, que han causat milions de víctimes. Un d'aquests recursos són els diamants.

El *Sistema Internacional de Certificació del Procés de Kimberley* (des d'ara, Procés Kimberley) és una iniciativa de diferents governs de països exportadors i importadors de diamants, reunits l'any 2000 en aquesta ciutat sud-africana i que es va concretar al 2003, que respon a les propostes de diferents organitzacions no governamentals com *Global Witness* o *Amnistia Internacional*. Inmediatament va rebre el suport de l'Assemblea General (Resolució 56/263, de desembre de 2002) i del Consell de Seguretat de les Nacions Unides (Resolució 1459/2003).

El Sistema es refereix a *diamants conflictius* (*conflict diamonds*), entesos com a diamants en brut utilitzats pels moviments rebels o pels seus aliats per a finançar conflictes encaminats a desestabilitzar governs legítims, segons ho determini el Consell de Seguretat o l'Assemblea General de l'ONU.

Les obligacions fonamentals dels participants en el procés (no s'apliquen, en principi, a diamants en trànsit) són les següents:

1. Exigir que cada remesa de diamants en brut exportada a un participant vagi acompanyada d'un certificat generat d'acord amb les normes i amb els requisits establerts.
2. Exigir, en relació les remeses importades per un altre participant, el corresponent certificat i garantir que s'envia el més aviat possible confirmació del rebut a l'autoritat d'exportació corresponent.
3. Assegurar-se que cap remesa de diamants en brut s'exporta a, ni s'importa de, un país no participant.
4. Crear un sistema de control intern destinat a eliminar la presència de diamants conflictius en les remeses de diamants en brut importades al seu territori i exportades des del mateix; designar autoritats responsables de les importacions i les exportacions; assegurar-se que els diamants s'importen i exporten en contenidors a prova de manipulacions; i reunir i conservar les dades oficials pertinents sobre la producció, importació i exportació i comunicar-los a les autoritats del Procés.

Com a conseqüència de les deficiències en el control, la República del Congo va ser expulsada del Procés entre 2004 i 2007, any en què fou readmesa.

També la indústria del diamant va tractar d'articular un mecanisme voluntari d'autoregulació per donar suport al Procés Kimberley, que comprèn tots els diamants – en brut o tallats – i està basat en un codi de conducta del sector, dirigit a impedir la compra i venda de diamants procedents de zones de conflicte. Per a això s'ha de lliurar en totes les vendes una garantia de que els diamants procedeixen de zones lliures de conflicte; registrar les factures lliurades i rebudes i sotmetre-les anualment a una auditoria. Igualment han d'informar els seus empleats sobre les polítiques governamentals i industrials per impedir el comerç de diamants de zones en conflicte.

Al gener de 2012, el Procés Kimberley comptava amb 50 participants, que representen a 76 països (la UE i els seus 27 Estats Membres són considerats com un sol participant) i, aproximadament, un 99.8% de la producció mundial de diamants en brut. Són observadors en el Procés el *World Diamond Council*, que representa a la indústria del diamant, l'Organització Mundial de Duanes i diverses ONGs (www.kimberleyprocess.com). En el marc de la Unió Europea, el Procés Kimberley s'aplica mitjançant el Reglament (CE) No 2368/2002 del Consell, de 20 de desembre de 2002, que va entrar en vigor el 1 de febrer de 2003 i que ha estat modificat en diferents ocasions.

Aquest Procés ha aconseguit, efectivament, reduir de manera substancial el comerç de *diamants de conflicte* (pel que sembla la seva significació actual és d'un 1% del comerç de diamants, quan va arribar a representar un 15%). Però el Procés Kimberley estava dissenyat per a assegurar que els diamants no financin conflictes armats, el que s'ha demostrat com un enfocament molt limitat. Quan s'ha pogut controlar aquest tipus de comerç han passat a primer plànol altres problemes per als quals el sistema no està preparat, ja que els propis governs productors de diamants formen part d'ells. En molts casos governs autoritaris, que han aprofitat el sistema per a tallar el finançament als grups rebels i, de vegades, per a desfer-se d'ells, extreuen els diamants en un context de vulneració greu dels drets humans i se serveixen dels seus ingressos per a mantenir els seus propis règims, sense que suposin cap benefici per a les seves respectives poblacions. Això ha fet aflorar les contradiccions latents amb les ONG interessades en els drets humans o en la protecció de la mineria artesanal del diamant.

En el cas de Zimbabwè, en relació amb el jaciment de diamants de Marange, a finals de 2009, encara que el Procés de Kimberley va suspendre l'exportació dels minerals preciosos procedents d'aquest jaciment, després de les denúncies d'abusos greus als drets humans per part del règim en la zona d'extracció minera, la suspensió s'ha aixecat al novembre de 2011. Una ONG tan rellevant per al Procés Kimberley com *Global Witness* ho ha abandonat a l'abril de 2012, per la seva oposició a la manera, al seu judici massa tolerant, en que el Procés ha tractat aquest cas però també els de Costa d'Ivori (des de 2005 sota sancions del Consell de Seguretat que li impedeixen, entre altres coses, comerciar amb diamants) i Veneçuela (que ha abandonat voluntàriament el Procés en 2008, de manera temporal, per problemes de transparència en la política d'explotació i dificultats per al control de les seves exportacions de diamants).

Per altra banda, les enquestes periòdiques que les ONG fan entre els minoristes en diferents països europeus mostren un alt grau de desconeixement tant sobre el Procés Kimberley com sobre les mesures previstes per la indústria. Només una petita part dels mateixos lliuren al comprador certificats sobre la procedència dels diamants; i només una petita part dels compradors sol·licita aquests certificats.

En 2011 els participants en el Procés Kimberley van decidir obrir un període d'avaluació del Procés i van crear per a això un Comitè, a fi d'explorar les propostes per a millorar la seva eficiència. Si no hi ha reforma, el Procés pot entrar en una crisi irreversible.

Territori, recursos naturals i conflicte social a Amèrica Llatina

Tica Font

Directora de l'Institut Català Internacional per la Pau

“En el dia d'avui, durant dues ocasions, efectius de la Infanteria de Marina han realitzat metrallaments indiscriminats a la masia de Bajo Cuembí, Perla Amazònica, Putumayo, semblant pànic entre els nens de l'escola ...” Així comencen moltes notícies que recullen els conflictes socials que des de fa més d'una dècada s'estenen per Amèrica Central i del Sud.

A les dècades dels 60-90 la conflictivitat social va estar marcada per l'ús del sòl, per la implementació de projectes agrícoles. La Revolució Verda va canviar les formes de producció d'aliments, es varen concentrar grans extensions de terres, es varen implantar els monocultius, es varen introduir adobs, pesticides, l'ús intensiu de l'aigua, etc. Com a conseqüència milions de petits camperols es van endeutar, van haver de vendre la terra o van ser expulsats de la mateixa mitjançant la violència. Milions d'ells van haver d'emigrar a les perifèries de les ciutats i es van empobrir. Encara

avui les grans corporacions dedicades a la producció d'aliments continuen pressionant a la pagesia per introduir monocultius dedicats a la soja, canya de sucre, banana, palma africana o ramaderia o, els pressionen perquè abandonin les seves terres. En aquests moments les grans pressions se centren en la producció extensiva de cultius per a biocombustible.

Però en els últims 15 anys la principal conflictivitat social s'ha centrat en el subsòl, en la implementació de projectes miners a gran escala a Mèxic, El Salvador, Guatemala, Paraguai, Equador, Perú, Bolívia, Colòmbia, Brasil, Argentina o Xile. Per exemple, a Colòmbia dels 114 milions d'hectàrees que té el país, més de 8,4 milions estan concessionades per l'explotació minera i 37 milions estan titulades per a l'explotació d'hidrocarburs. La conflictivitat minera va acompanyada de la conflictivitat en la construcció de preses per a la producció d'electricitat (generalment per abastir els projectes miners). Només a l'Amèrica Central hi ha 340 projectes de construcció, afectant a 170 rius. El “boom” miner i de macroprojectes d'infraestructures formen part de l'aposta de desenvolupament i de prosperitat dels governs llatinoamericans. La “locomotora econòmica” i el creixement econòmic es basa en l'economia extractiva.

Cal tenir present que la majoria d'aquests projectes se situen en territoris camperols o en terres comunitàries indígenes on l'Estat pràcticament no ha tingut presència i on les poblacions han construït els seus propis models de desenvolupament, diferents dels que el govern vol implantar. Aquestes comunitats s'oposen als projectes miners al·legant el deteriorament, la contaminació de les terres i la desforestació de grans extensions de terra. Protesten per l'ús intensiu de les aigües per part de les empreses mineres, algunes d'elles poden utilitzar fins a un milió de litres d'aigua diaris, ús que provoca la disminució de cabals riu avall i afecta el cultiu, la vida dels peixos o el proveïment domèstic. També es queixen de la contaminació de les terres i aigües (corrents i subterrànies) o de la modificació del curs dels rius. El projecte miner Angostura (Colòmbia) amb llicència ambiental per extreure or, preveu la utilització de 40 tones diàries de cianur; la construcció d'una hidroelèctrica com la Cerrón Gran a El Salvador va desplaçar a 13.339 habitants per efectes de la inundació de terres.

Els pobladors de terres on tenen lloc els megaprojectes d'infraestructures o les activitats extractives, senten que tota aquesta activitat els afectarà, que perdran la propietat de les terres, on planten el seu menjar, on pastura la seva vaca i els seus animals o que a causa de la contaminació de la terra i l'aigua contrauran malalties. Ells asseguren que no rebran beneficis d'aquesta activitat, ni econòmics ni en serveis sanitaris o educatius i, en el cas de la producció elèctrica, els beneficiaris seran les empreses mineres però no els pobladors. Els camperols i indígenes defensen la seva forma tradicional de relacionar-se amb la terra i l'aigua, s'oposen a la introducció d'aquesta activitat.

En la mesura que els pobladors, camperols i indígenes, s'oposen a aquestes activitats industrials i manifesten la seva oposició, sorgeixen els problemes socials. Les empreses concessionades intenten dividir la població mitjançant promeses de creació d'ocupació i la minimització dels impactes humans, socials i ambientals de la seva activitat. Però com que aquesta activitat forma part dels objectius de desenvolupament governamental, davant el rebuig social les forces públiques solen generar cordons de protecció d'aquesta activitat econòmica.

En les últimes dècades els moviments indígenes han dut a terme una lluita organitzada en defensa de les seves cultures, de les seves terres, dels seus coneixements i sabers. Lluites per uns drets que han estat recollits al Conveni 169 de l'OIT i que recull l'obligació dels governs a preguntar a aquests pobles sobre les diferents propostes legislatives o projectes que els puguin afectar a fi d'aconseguir el seu consentiment o arribar a un acord. Cal recordar que aquesta consulta no és vinculant, és a dir, que encara que el poble es negui a que es dugui a terme un projecte, aquest pot seguir endavant si el Govern de l'Estat ho considera. Aquest dret de consulta està sent àmpliament vulnerat.

Les pressions perquè les comunitats de camperols i comunitats indígenes acceptin la implantació de megaprojectes es duen a terme mitjançant assenyalaments i amenaces als seus líders, criminalització, desprestigi mediàtic i fins i tot judicialització de les organitzacions socials. En el cas colombià, amb una llarga trajectòria de l'ús de la violència, les comunitats han estat víctimes de massacres, bloquejos econòmics, desplaçaments forçats, amenaces i assassinats... exercits per grups paramilitars i guerrillers amb l'objectiu d'apoderar-se de la terra i aplanar el camí a l'entrada de multinacionals o cobrar rèdits pels recursos extrets.

L'últim informe de la Consultoria per als Drets Humans i el Desplaçament (CODHES), assenyala que les zones mineres estan militaritzades i paramilitaritzades "La força pública protegeix la gran inversió privada i els paramilitars eviten la protesta social i pressionen el desplaçament".

El juny de 2010 el sacerdot Martín Octavio García de la comunitat de Sant Josep del Progrés (Oxaca-Mèxic) difonia informació sobre les conseqüències del projecte miner Després d'una campanya de difamació en contra seu, el 18 de juny de 2010 va ser segrestat i colpejat per pobladors partidaris de la minera Fortuna Silver. Aquest mateix dia, el president municipal i el regidor de salut van ser assassinats durant un enfrontament. Posteriorment el sacerdot va ser detingut i acusat d'homicidi. Finalment, va ser posat en llibertat per falta de proves.

Empreses transnacionals, drets humans i litigació civil.. a Europa?

Marta Requejo Isidro

Professora Titular de Dret Internacional Privat, Universitat de Santiago de Compostela

Les demandes de responsabilitat contra empreses transnacionals davant tribunals civils constitueixen una de les vies possibles per canalitzar la voluntat de subjectar-les al respecte dels drets humans en l'exercici de les seves activitats en tercers Estats. El camí ha estat explorat gairebé exclusivament als EUA a l'empara de la debatuda ATS, a partir de l'assumpte *Doe v. Unocal* iniciat el 1997; si seguirà obert o no en un futur proper està a l'espera de la decisió crucial de la CS a propòsit del cas *Kiobel v. Royal Dutch Petroleum Co.*¹

A diferència d'EUA, Europa s'ha mantingut pràcticament al marge de la litigació civil per violacions de drets humans. Ara bé, si les possibilitats de reclamar als EUA es redueixen no és descartable que les víctimes dels comportaments lesius tornin cap al continent, amb seu d'empreses vinculades d'una forma o altra a l'entitat protagonista directa dels danys ocorreguts fora. A dia d'avui, quines poden ser les seves expectatives en termes d'accés a la justícia?

L'opinió de la doctrina és pessimista. D'entrada, a l'hora de dissenyar la demanda els potencials demandants -normalment residents i nacionals de tercers Estats- trobaran dificultats per a les quals els ordenaments dels Estats membres de la UE manquen de solució adequada. S'han assenyalat fins a la sacietat els defectes dels instruments d'origen comunitari vigents relatius a pressupostos processals, i per tant, a l'admissibilitat de la demanda. El Reglament (CE) núm. 44/01, de 22 de desembre de 2000, document per excel·lència de la cooperació civil a Europa, posseeix un rol molt limitat en el context que aquí interessa: primer, només aborda la qüestió de la competència judicial internacional. Segon, és discutible que les solucions que proposa s'adaptin a les seves necessitats. La revisió del Reglament, ja avançada, deixa intactes alguns punts clau en aquest sentit².

El panorama descrit no millora un cop superat l'estadi de l'admissibilitat de la demanda. Les respostes a la qüestió de fons depenen del tractament jurídic de la responsabilitat. La internacionalitat del supòsit obliga a determinar la llei aplicable via la norma de conflicte del fòrum; en els països de la UE és des de gener de 2009 el Reglament (CE) núm. 864/07, de caràcter *erga omnes*. En defecte d'elecció de llei per les parts (art. 14) i de residència habitual comuna (art. 4.2), la regla condueix a la llei del lloc del dany (art. 4.1); per tant a la del tercer Estat. Amb massa freqüència aquesta llei serà desfavorable a les víctimes, a causa de la falta d'atenció a les violacions de drets humans per les autoritats locals. Cert és que el rebuig a aplicar aquesta llei en el cas concret és possible a través de l'excepció d'ordre públic (art. 26): una porta ben estreta.

Però, en realitat, ja abans d'aquests obstacles, uns altres, lligats a la condició econòmica habitual de les víctimes, posen en dubte la idoneïtat d'Europa per a la litigació civil en defensa dels drets humans. Rares vegades un individu només disposarà dels mitjans necessaris per a entaular el litigi i sostenir-lo fins al final; però els instruments processals que podrien paliar el defecte (accions col·lectives en els supòsits de múltiples víctimes, previsions de justícia gratuïta generoses, no limitades a ciutadans de la UE o residents legals, atribució de legitimació activa a les figures institucionals encarregades de la defensa de la legalitat, cultura de treball pro bo, exempció de taxes judicials...) no existeixen, manquen d'un desenvolupament suficient, o no estan previstes per a aquests supòsits concrets en els països europeus. Aquesta circumstància no sorprèn si es considera la diferent opinió a un costat i a l'altre de l'Atlàntic sobre el valor dels litigis: als EUA són element de denúncia social i motors de canvi; a Europa es tendeix a evitar la confrontació en judici. És interessant també ressenyar la diferent funció atribuïda aquí i allí a les condemnes civils de responsabilitat: només compensació, a Europa; prevenció i dissuasió, als EUA.

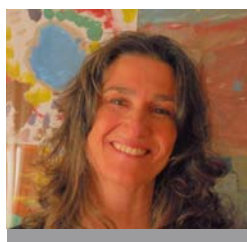
Existeix alguna acció comunitària dirigida a l'exigència de responsabilitat a les empreses amb seu a Europa per les seves activitats en l'estranger, en la línia de millorar l'accés als tribunals de les víctimes de violacions de drets humans? En teoria, sí: la preocupació per la responsabilitat social corporativa a Europa, que va començar amb el segle, ha estat impulsat pels treballs de J. Ruggie i NU, a partir de l'any 2008. En aquest sentit cap esmentar, com acció excel·lent de la Comissió, un concurs públic de 2009 del qual n'ha resultat l'*Study of the Legal Framework on Human Rights and the Environment Applicable to European Enterprises Operating Outside the European Union*, de la Universitat d'Edimburg, publicat l'any 2010. Una segona acció a l'empara del European Union's Programme for Employment and Social Solidarity -PROGRESS (2007-2013)-, ha quallat en la publicació *Responsible Supply Chain Management Potential Success Factors And Challenges For Addressing Prevailing Human Rights and Other CSR Issues in Supply Chains of Eu-Based Companies*, del 2011. Recentment la Comissió ha emès la seva comunicació *A Renewed EU Strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*³, en la qual assenyala que tindrà en compte els dos estudis en les seves futures propostes. Amb gairebé total certesa cal lamentar que siguin les que siguin, no arribaran a temps per incorporar-se a la revisió del Reglament (CE) núm. 44/01, i per tant, als criteris de competència judicial internacional en matèria civil.

1. 621 F.3d 111 (2d Cir. 2010)
2. COM (2010) 748 final: vid. Art. 6
3. COM (2011) 681 final.

Trending topic: responsabilitat empresarial

Maria Prandi

Investigadora i professora-consultora en temes de responsabilitat social empresarial i drets humans

Ens trobem actualment en un punt d'inflexió important. Mai abans en la història de la humanitat havien existit tants manuals, guies, recomanacions sectorials, directrius, conferències multi-actors i debats dirigits a analitzar i incrementar les pràctiques responsables de les empreses en relació als seus impactes en els drets humans a nivell global. Això vol dir, per una banda, que s'ha avançat molt en el discurs sobre aquest tema des de que fa 20 anys esclataren els primers escàndols de la indústria tèxtil al sud-est asiàtic i que, per altra banda, a les empreses ja els queden poques excuses per a no integrar els drets humans en la seva gestió quotidiana.

Però aquest fet també té una altra lectura important: un gran nombre d'actors ha contribuït activament a posar aquesta qüestió a l'agenda. El fet que determinades empreses gestionin actualment els seus riscos en drets humans d'una manera més responsable té a veure no només amb la seva pròpia iniciativa, sinó també, i sobretot, amb la pressió activa d'altres actors, que han volgut contribuir a la governabilitat d'aquesta qüestió. Consumidors, empleats, sindicats, accionistes, ONG, governs, organitzacions multilaterals, organitzacions sectorials, fons d'inversió, entre d'altres, han estat clau en la consolidació d'avenços significatius.

Les estratègies dels diferents actors han estat diverses i flexibles al llarg del temps. Mentre que les ONG han desenvolupat històricament un paper crucial de confrontació amb el sector privat, les organitzacions multilaterals i altres organismes internacionals han anat construint un teixit d'instruments i normatives voluntaris que, sota la forma de recomanacions, ha anat impregnant paulatinament la presa de decisions a les empreses. Avui en dia, s'observa però un canvi d'estratègia d'algunes ONG així com l'entrada de nous actors que estan ocupant un paper determinant.

Com a aspectes més significatius, cal remarcar que, avui en dia i, en paral·lel a la pressió que exerceixen algunes ONG, d'altres organitzacions del tercer sector han emprat la via de la col·laboració i la negociació amb les empreses. Aquest fenomen ha donat lloc a un ampli ventall de literatura acadèmica al respecte. Per altra banda, els fons d'inversió i els fons de pensions, tant públics com privats, pressionen cada vegada de manera més contundent a les empreses excloent a les que violen els drets humans dels seus treballadors o de les comunitats en les que operen. Entre ells cal destacar el lideratge del Fons Noruec de Pensions, el segon més important del món, que ha exclòs a més de 50 empreses en els últims anys. Aquests actors són rellevants ja que trenquen la tradicional creença de que únicament alguns sectors, tradicionalment més propensos a rebre pressions externes (com, per exemple, el tèxtil), són susceptibles de ser interpellats per a millorar el seu expedient en drets humans.

Altres actors romanen menys actius i entre ells, caldria destacar els consumidors i els governs. Malgrat que la majoria d'espanyols, un 83% declarava en una recent enquesta que deixaria de consumir un determinat producte si tingués informació de que comporta abusos als drets humans, la veritat és que el gran consum de masses resta aliè a aquest tipus

de consideracions en les seves decisions de compra. Per altra banda, els governs, no han desenvolupat suficientment les opcions que ofereix la compra pública per a incentivar determinats comportaments empresarials. La compra pública al nostre país representava en els darrers anys al voltant del 18% del PIB. Malgrat les dificultats inicials que es poden plantejar a l'hora de definir estàndards socials i medi ambientals, que assegurin alhora la lliure competència, aquest recurs compleix una doble funció extremadament rellevant: la de crear un mercat d'empreses responsables (especialment pimes) i la d'incrementar la, tan necessària, Responsabilitat Social de la pròpia administració.

En tot cas fa deu anys hagués estat impensable que empreses tèxtils fessin pública la seva llista de proveïdors a països del sud en un clar exercici de transparència, que empreses del sector de la tecnologia permetessin que organitzacions independents efectuessin auditories a la seva cadena de subministrament, que empreses globals obliguessin als seus socis locals a readmetre a representants sindicals acomiadats, que empreses extractives posessin en marxa polítiques específiques de relació amb els pobles indígenes o que adoptessin protocols d'actuació en el terreny de la seguretat privada d'acord amb principis internacionals de drets humans.

Durant tot aquest procés, s'ha passat de la banda estreta a la banda ampla. Això vol dir que cada vegada hi ha més temes de drets humans que l'empresa ha d'abastar. Aquest àmbit ja no es circumscriu, com es pensava fa deu anys, al treball infantil (tot i que en alguns països continua sent un tema prioritari) sinó que la "licència social" per a operar depèn del que passi més enllà de les seves parets com, per exemple, en la seva cadena de subministrament, en la gestió de la seguretat en entorns complexos o en les comunitats locals en què opera a qualsevol lloc del món.

Passar a la banda ampla significa també que l'empresa ha hagut d'aprendre a relacionar-se amb el món que l'envolta de manera diferent no només considerant els seus *stakeholders* tradicionals (clients, empleats i accionistes) sinó incorporant en la presa de decisions a tots aquells que, d'alguna forma, interactuen amb l'empresa, ja sigui de manera positiva o negativa. Per a això ha de saber que el conflicte és consubstancial i ineludible en totes les relacions. El conflicte (sense violència) és positiu perquè permet aprendre, avançar, transformar-se en alguna cosa millor, construir un altre tipus de relacions més sostenibles i vèncer la resistència al canvi que sovint tenalla a l'empresa en posicions que, a la llarga, no l'afavoreixen. L'empresa ha après que la globalització del comerç i de la tecnologia fa el món inexorablement més petit. Un treballador en una planta electrònica a la Xina se suïcida i inversors de Silicon Valley en prenen nota. Empleats d'una planta de petroli de Nigèria amenacen amb anar a la vaga i els mercats del petroli responen. Una disputa sobre terres a Etiòpia es converteix en un tema de preocupació per a un fons de pensions a Califòrnia.

PER SABER-NE MÉS

En aquesta secció us oferim una selecció d'enllaços i bibliografia escollits pels mateixos autors dels articles de fons d'aquest número dedicat a empreses i conflictes.

Webs

l'Observatoire des Transnationales: www.transnationale.org
Global Witness: www.globalwitness.org
Corpwatch: www.corpwatch.org
Fatal Transactions: www.fataltransactions.org/Dossiers/Mapping-Conflict-Motives-in-War-Areas
Business and Human Rights Resource Center: www.business-humanrights.org
Danish Institute for Human Rights: Human Rights and Business: www.humanrightsbusiness.org
Business, Conflict and Peace Portal: www.business-humanrights.org/ConflictPeacePortal/Home
Rule of Law in Armed Conflict Project: www.adh-geneva.ch/RULAC/
International Alert: www.international-alert.org
Corporate Legal Accountability Portal: www.business-humanrights.org/LegalPortal/Home
Red Flags: www.redflags.info
International Code of Conduct for Private Security Service Providers: www.icoc-psp.org
Observatorio de Multinationales en América Latina: www.omal.info/www/
Observatorio de conflictos mineros de América Latina: www.conflictosmineros.net
MiningWatch Canada: www.miningwatch.ca/es
Coordinación por los derechos de los pueblos indígenas: www.codpi.org/observatorio

Revistes digitals

Butlletí Empreses militars i de seguretat privades: www.business-humanrights.org/Documents/PMSCbulletin
Butlletí Empresa i Drets Humans: www.innovacionsocial.esade.edu/bedh/
Revista Defensa territoris: www.defensaterritorios.org/index.php?option=com_content&view=category&id=397&Itemid=50

Llibres i articles

Augenstein, D., (2010), *Study on the Legal Framework on Human Rights and the Environment Applicable to European Enterprises Operating Outside the European Union*, University of Edinburgh http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/business-human-rights/101025_ec_study_final_report_en.pdf

Broomhall, B. (2010), *Illicit Conflict Economies: Enhancing the Role of Law Enforcement and Financial Machinery*. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1590345> o <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1590345>

Eide, A. (Ed.), (2000), *Human Rights and the Oil Industry*, Intersentia.

François, J. i Jean-Christophe, R. (1996), *Économie des guerres civiles*. Hachette: Paris, 593 pp

Gómez del Prado, JL i Torroja Mateu, H (2011), *Hacia la regulación internacional de las EMSP*, Marcial Pons.

Hernández-Zubizarreta, J. (2009), *Las empresas transnacionales frente a los derechos humanos: Historia de una asimetría normativa*, Universidad del País Vasco. Bilbao

International Commission of Jurists, (2010), *Access to Justice. Human Rights Abuses involving Corporations, The Netherlands*, Ginebra.

Jägers, N, (2002), *Corporate Human Rights Obligations*, Intersentia

Jägers, N. i van der Heijden, J. (2008). *Corporate Human Rights Violations: The Feasibility of Civil Recourse in The Netherlands*, Brook. J. Int'l L., pp. 833-870

Joseph, S. (2004). *Corporations and Transnational Human Rights Litigation*, Hart Publishing.

Kessedjian, C. *Les actions civiles pour violation des droits de l'homme - Aspects de droit international privé*, Travaux du Comité Français de Droit International Privé, 2002-2004, pp. 151-194

Prandi, M. i JM Lozano (Ed.) (2010), *La RSE en contextos de conflicto y post-conflicto: de la gestión del riesgo a la creación de valor*, Escola de Cultura de Pau i ESADE.

Pigrau A., Borràs, S., Jaria i Manzano, J., i Cardesa-Salzmman, A. (2012), *Legal avenues for EJOs to claim environmental liability*. EJOLT Report No. 4, <http://www.ejolt.org/section/resources/reports/>

Requejo Isidro, M. (2011). *La responsabilidad de las empresas por violación de derechos humanos. Deficiencias del marco legal*, Scientia Iuris, Revista de la Facultad de Derecho de la Universidad de Metz (on line)

Requejo Isidro, M. (2010), *Litigación civil internacional por abusos contra derechos humanos. El problema de la competencia judicial internacional*, Anuario Español de Derecho Internacional Privado, pp. 259-300

de Schutter, O. (2005), *The Accountability of Multinationals for Human Rights Violations in European Law*, en P. Alston (ed), *Non-State Actors and Human Rights*, Oxford University Press, pp. 227-314

de Schutter, O. (2006). *Extraterritorial Jurisdiction as a tool for improving the Human Rights Accountability of Transnational Corporations*, Background paper of a seminar organized in Brussels, 3-4 November 2006

Study of the Legal Frame on Human Rights and the Environment Applicable to European Enterprises Operating Outside the European Union, Universidad de Edimburgo, 2011 (on line)

Van de Heijden, (2012), *Transnational Corporation and Human Rights Liabilities*, Intersentia.

Wouters, J.i Ryngaert, C. (2008). *Litigation for Overseas Corporate Human Rights Abuses in the European Union; the Challenge of Jurisdiction*, The Geo. Wash. Int'l L. Rev., pp. 938-975

ENTREVISTA

Mauricio Lazala, subdirector del Business and Human Rights Resource Centre

Eugènia Riera

Institut Català Internacional per la Pau

Mauricio Lazala, advocat especialitzat en drets humans, és des de l'any passat subdirector del *Business and Human Rights Resource Centre*, una organització no governamental independent que treballa per motivar les empreses a respectar els drets humans. Amb ell parlem dels abusos perpetrats pel sector privat en zones de conflicte, però també de les bones pràctiques empresarials, que també n'hi ha.

Les empreses privades s'obliden massa dels drets humans quan operen en zones de conflicte?

El camp d'investigació sobre empreses i conflicte és relativament nou, té entre 10 i 15 anys, i òbviament entre les 70.000 multinacionals que hi ha al món hi ha molta varietat. Però si que podem dir que moltes empreses s'obliden massa dels drets humans, encara que també n'hi ha que estan avançant en aquest tema.

Quines són les vulneracions més freqüents?

Les més comunes tenen a veure amb l'extracció de recursos naturals. Aquí estem parlant d'empreses extractives i de les seves cadenes de valors, en particular de la indústria d'electrònics, de metall, de mineria i de gas i petroli. Per què? Perquè els recursos naturals financen els grups armats que operen en zones de conflicte, i fins i tot en alguns països, sobretot a l'Àfrica, financen els mateixos governs que cometen els abusos. I també hi ha molts exemples d'empreses privades de seguretat militar que han violat les normes més bàsiques del dret internacional i han abusat dels drets humans, sobretot a l'Iraq i a l'Afganistan. Hi ha les empreses com Blackwater, que duen a terme accions de combat, però també d'altres que han estat demandades per presumpta complicitat en tortures, per exemple a la presó iraquiana d'Abu Ghraib, per tràfic de treballadors (com KBR, també a l'Iraq) o per falta de seguretat dels seus propis treballadors (ArmorGroup, a l'Afganistan).

Fa falta una major regulació internacional de la conducta del sector privat en zones de conflicte?

Sens dubte. Una de les raons per les quals ha estat molt difícil demandar aquestes empreses de seguretat és que viuen i operen en un buit regulador absolut. Durant molts anys han tingut total immunitat a l'Iraq, a l'Afganistan i als Estats Units, i tampoc se les ha pogut portar a la justícia internacional perquè no hi ha cap mecanisme per fer-ho. Bàsicament podien fer el que volien sense haver de pagar per res. Ara, l'últim any, la situació ha millorat una mica. L'Iraq ha anul·lat la immunitat i l'Afganistan ha expulsat diverses empreses de seguretat estrangeres.

I en altres zones de conflicte?

Pràcticament també es pot parlar d'impunitat perquè l'estat de dret és molt feble. Per exemple, a la zona oriental de la República Democràtica del Congo (RDC) hi ha una absència de l'estat de dret total i és molt fàcil per a les empreses sortir-se amb la seva.

Instruments com la Guia de Diligència Deguda sobre Cadenes Responsables de Subministrament de Minerals Provenients de Zones de conflicte i d'Alt Risc de l'OCDE són suficients? Quins beneficis poden aportar aquests codis de conducta?

Aquest és un bon instrument i necessari però no suficient perquè no té la força d'un text obligatori, no té pes legal, i només cobreix els països membres de l'OCDE i alguns afiliats. A més, en zones de conflicte, moltes vegades el problema no és tant que l'empresa cometi directament abusos, sinó la seva complicitat amb els governs locals i els grups armats. A Colòmbia, durant molts anys, moltes empreses (com Chiquita, de distribució de plàtans, ja demandada) van fer pagaments a grups paramilitars i a la guerrilla de les FARC. Sobre aquest tipus de complicitats tampoc no hi ha regulació.

En aquesta situació, es pot considerar el sector privat responsable del manteniment d'un conflicte?

Sí, encara que la responsabilitat sigui indirecta -a través de pagaments, per exemple. Tenim el cas d'Anvil, una empresa minera demandada al Canadà que quan operava a la RDC va deixar a les forces armades vehicles, logística, helicòpters i avions que van ser utilitzats per cometre abusos de drets humans. La demanda és directament contra Anvil per complicitat en el crim.

Falta més formació empresarial perquè el sector privat sigui conscient del rol que pot jugar en la prevenció i resolució de conflictes?

Sí, definitivament. Nosaltres sempre hem dit que en zones de conflicte és on les empreses tenen més possibilitats de contribuir positivament a la societat i a l'avenç dels drets humans. I cal dir que n'hi ha que s'ho han pres seriosament i que ja estan treballant en aquest sentit.

Quins exemples de bones pràctiques empresarials en la contribució i la promoció de la pau destacaria?

A Sri Lanka, empreses com Holcim Lanka estan proporcionant entrenament i rehabilitació a excombatents, una cosa molt important en una fase de postconflicte; a Colòmbia, el supermercat Éxito, també treballa amb excombatents i paramilitars desmobilitzats; i també podríem parlar de Bombardier (a Irlanda del Nord), Heineken (Rwanda), ABB i Ericsson (Sudan) com

exemples d'empreses involucrades en la resolució de conflictes.

Exemples com aquests indiquen que s'està treballant en la bona direcció?

Sí, jo crec que sí. L'avenç que s'ha produït en els últims 10 anys és bastant considerable en algunes zones i som optimistes en que les coses continuïn avançant. Fa 10 anys, ningú no es fixava seriosament en el tema d'empreses i drets humans. Avui en dia, les Nacions Unides tenen un grup de treball sobre aquesta matèria, les grans ONG com Amnistia Internacional, Human Rights Watch i Oxfam tenen departaments específics, igual que les institucions multilaterals, com el Banc Mundial i l'OCDE. I des del nostre centre també estem comprovant com el món empresarial està prenent consciència, ja que cada vegada més empreses responen a les al·legacions i queixes d'abusos dels drets humans que els enviem. El 75% de les companyies accepten respondre, quan fa 10 anys no ho hauria fet ni el 10%.

TRIBUNA

El ciberespai: un camp de batalla sense regular

Léonie Van Tongeren

Institut Català Internacional per la Pau

Es diu que la propera guerra tindrà lloc al ciberespai però, què és exactament una ciber-guerra? Va ser l'atac contra Geòrgia de 2008 un acte de ciber-guerra o un mer atac convencional amb elements ofensius cibernètics? Són els virus com "Stuxnet" o "Flame", responsables dels problemes de funcionament a diverses centrals nuclears a Iran, un acte de guerra? Quin és el llindar per declarar un ciberatac un acte de guerra? I fins a quin punt són les lleis de guerra actuals aplicables a un conflicte cibernètic? Mentre els estats reconeixen que estan molt poc preparats per les amenaces cibernètiques, els debats sobre els marcs reguladors que s'han d'establir per fer-los front mostren visions oposades en diversos aspectes.

Malgrat la divergència d'opinions sobre la qualificació legal d'aquests fenòmens i la seva terminologia, les qüestions sobre seguretat cibernètica constitueixen una de les àrees més polèmiques en l'àmbit de regulació de la Governança Global d'Internet. Aquestes també estan relacionades amb d'altres qüestions com ara el dret a l'accés a Internet, el dret a la privacitat o el dret a la neutralitat a la xarxa. Els debats més profunds sobre el millor model de regulació d'Internet es veuen projectats aleshores al camp de la seguretat cibernètica. Tenint en compte que la majoria dels atacs provenen d'actors no-estats i que aproximadament el 80% de la infraestructura nacional més crítica es troba en mans del sector privat, sembla que la cooperació entre estats és l'única proposta/resposta viable. Però, independentment de quina sigui l'arquitectura institucional escollida i les normes internacionals establertes, la qüestió seguirà sent com assegurar que aquestes siguin respectades.

La falta de consens internacional sobre com afrontar els delictes i els conflictes al ciberespai té conseqüències molt tangibles. Permet als criminals operar amb impunitat, amb un risc molt baix i de manera molt profitosa (amb beneficis que fins i tot superen els del comerç de marihuana, cocaïna i heroïna junts) i en un entorn anònim que els ofereix un nombre pràcticament il·limitat d'objectius.

Això no vol dir que la comunitat internacional hagi estat completament aturada davant aquesta nova amenaça. En els últims anys, han sorgit diverses iniciatives internacionals amb l'objectiu de regular els delictes i els conflictes cibernètics. Algunes d'aquestes estan liderades pels estats o per organitzacions internacionals, com ara les conferències més importants sobre seguretat de la informació, i d'altres per think-tanks. Alguns exemples interessants d'aquestes iniciatives de segona via són el "Ciber-40", una coalició de representants del G20 i dels 20 països amb més presència al ciberespai, o la "Worldwide Cybersecurity Initiative" (la Iniciativa de Seguretat Cibernètica Mundial), totes dues iniciatives creades i dirigides pel EastWest Institute. El secretari general de les Nacions Unides per la Unió Internacional de Comunicacions (UIT, per les seves sigles en anglès), Hamadoun Toure, ha manifestat la necessitat d'un tractat de pau pel ciberespai, que estipuli que els països han de protegir els seus ciutadans en cas d'un ciberatac i que els prohibeixi amagar ciberterroristes. No obstant, les opinions divergents sobre la utilitat de conceptualitzar el conflicte cibernètic com a conflicte internacional i sobre quines serien les maneres més efectives de prevenir-lo i delimitar-lo fan que arribar a un acord universal sigui

impossible en aquests moments.

Per tant, és a nivell regional on es pot progressar més ràpidament. La UE, per exemple, està treballant en una resposta inter-institucional. Un Centre Europeu contra els Delictes Cibernètics començarà a funcionar a la seu de la Europol a partir de gener de 2013 i, en resposta a aquesta necessitat d'acordar definicions comuns, l'Agència Europea de Seguretat de les Xarxes i de la Informació (ENISA), el centre europeu per l'intercanvi d'informació en el camp de la seguretat de la informació, està intentant definir uns estàndards. A més, la UE està treballant en una directiva per la criminalització dels atacs cibernètics i pressionant els estats perquè ratifiquin la Convenció del Consell d'Europa a Budapest (2004), que té per objectiu crear una política comú per fer front als criminals cibernètics. De tota manera, els conflictes cibernètics no entenen de fronteres i, malgrat que tot progrés a nivell regional és benvingut, una aproximació merament regional és insuficient si no va acompanyada d'altres propostes de socis internacionals.

Malgrat la necessitat urgent i clara de solucions més eficaces no es pot esperar una resposta ràpida. Val la pena recordar que fins a 20 o 30 anys després de l'aparició de les armes nuclears no es van establir sistemes de control sobre aquest tipus d'armes. Alternatives com ara mesures per a una confiança cibernètica sòlida són de gran importància per cobrir mancances fins que es prenguin mesures més contundents a nivell internacional. Tot i que és poc probable que s'adoptin les condicions per establir un marc regulador legal global per fer front als conflictes entre estats i a les amenaces criminals a la seguretat de la xarxa electrònica global en un futur immediat, el fet sol d'anar en aquesta direcció ja és un bon objectiu per si mateix.

10 anys de la Cort Penal Internacional: expectatives complertes?

Sabina Puig

Institut Català Internacional per la Pau

Ha passat ja una dècada des que, l'1 de juliol de 2002, va entrar en vigor l'Estatut de Roma que regeix la Cort Penal Internacional (CPI). Aquesta data marcà una gran victòria per a totes les víctimes i activistes dels drets humans d'arreu del món que exigien des de feia anys la creació d'un tribunal penal internacional i permanent encarregat de jutjar els responsables de genocidis, crims contra la humanitat i crims de guerra.

Un tret distintiu del nou tribunal és que, per primer cop en la història del dret penal internacional, la justícia no s'havia de limitar a perseguir els fets delictius, sinó també oferir a les víctimes la possibilitat de participar en els procediments i garantir-los el dret a una reparació justa i adequada. Amb la creació de la CPI, la justícia internacional passa de ser bàsicament punitiva a ser també reparadora. Aquest doble vessant del mandat de la CPI va generar i segueix generant moltes expectatives entre els col·lectius de víctimes. A l'hora de fer balanços sobre els 10 primers anys de funcionament de la Cort, hi ha una pregunta que no s'hauria d'eludir: s'estan complint totes les seves expectatives?

Quantes persones víctimes dels crims investigats han pogut participar al llarg dels procediments en curs? En què s'ha concretat aquesta participació? Han sigut realment escoltades? S'han implementat mesures eficaces de protecció per a elles? Han tingut accés als recursos necessaris per viatjar fins a l'Haia? Com han sigut representades durant els processos? Són justes les diferenciacions que s'estableixen entre "les víctimes d'una situació examinada" i "les víctimes dels crims investigats"? Fins a quin punt la CPI ha aconseguit comunicar-s'hi bé, explicar-los quins són els seus drets, les seves vies de participació i el mandat limitat de la Cort? Quina percepció tenen d'aquesta Cort que es troba a milers de quilòmetres de les seves vides?

La qüestió de la participació de i la reparació per a les víctimes és una qüestió tan innovadora en l'àmbit de la justícia penal internacional que aquests primers 10 anys no han sigut suficients ni per treure conclusions ni per donar resposta a molts dels plantejaments que van sorgint a mesura que van avançant els processos i se n'obren de nous. De fet, si bé el passat 7 d'agost la Cort va emetre una primera decisió establint els principis que hauran de regir les reparacions per a les víctimes, encara no ha dictat cap ordre de reparació. És d'esperar que ho farà d'aquí poc, en el marc de la seva primera sentència.

Estem parlant del cas de Thomas Lubanga Dyilo (República Democràtica del Congo), que haurà de complir 14 anys de presó per l'allistament, reclutament i utilització de nens i nenes soldats. Es tracta, cal recordar-ho, d'un cas que ha generat

força malestar entre les víctimes. La lentitud del procés (Lubanga va ser detingut i lliurat a la CPI el 16 de març de 2006 i el seu judici va començar tres anys més tard, el 26 de gener de 2009, per uns crims que va cometre durant els anys 2002 i 2003) i la pena relativament baixa que s'ha acabat imposant han sigut motiu de frustració, com també ho ha sigut la decisió del limitar els càrrecs contra l'inculpat. Efectivament, contràriament a la petició de moltes víctimes, no s'hi van incorporar els tractes cruels i inhumans que van patir ni la situació d'esclavitud sexual en la que moltes d'elles es van trobar. La sentència tampoc recull com a factor agreujant la violència sexual exercida contra les víctimes. Un tercer motiu d'enuig però també de preocupació per a les víctimes i les comunitats afectades pels crims comesos per Lubanga és que un dels seus homes, Bosco Ntaganda, també reclamat per la CPI, segueix en llibertat i, el que és encara pitjor, segueix segrestant nens i nenes per fer-los servir com a combatents amb tots els abusos i violència que això comporta.

Tanmateix, malgrat els desenganys, aquesta primera sentència no deixa de ser un pas històric contra la impunitat i un motiu de satisfacció per a les víctimes. El fet que com a mínim un dels màxims responsables de tot el que han patit sigui declarat culpable i condemnat deu alleujar part del seu dolor. Però la justícia no s'ha d'aturar aquí, ha d'anar més enllà del càstig.

Els jutges que porten el cas tenen ara un gran repte: hauran de dictar mesures de reparació que puguin ser assumibles per la Cort i a la vegada proporcionals a les necessitats de les víctimes i a la magnitud de tots els danys comesos contra elles. Al mateix temps que la CPI fa balanç de les fites aconseguides fins ara, s'obre un nou capítol essencial en la història de la justícia universal: el reconeixement efectiu del dret de les víctimes a rebre una reparació justa i adequada.

RECOMANEM

The Shadow World

Andrew Feinstein. *The Shadow World: Inside the Global Arms Trade*. Farrar, 2011.

Andrew Feinstein era membre del Congrés Nacional Africà fins que aquest es va negar a investigar un cas de corrupció relatiu a una venda d'armes a Sud-àfrica. Arrel d'aquesta experiència es va dedicar a investigar els bastidors del comerç global d'armes i és precisament això el que exposa en aquest llibre. A partir d'una exhaustiva recerca de documents desclassificats, Feinstein detalla les connexions (amb noms i cognoms) entre polítics, empreses armamentístiques, traficants d'armes i exèrcits d'arreu del món.

Cadascuna de les vendes d'armament analitzades implica operacions de govern a govern, però també els tractes que tenen lloc al món a l'ombra del comerç il·lícit i, sobre tot, les freqüents relacions entre, sovint, aquestes dues cares de la mateixa moneda. Operacions als cinc continents on diversos personatges dels Estats Units d'Amèrica i la Gran Bretanya tenen un rol cabdal, que no sol arribar als mitjans de comunicació de masses i del que, per tant, l'opinió pública no sempre és conscient.

Un dels valors d'aquesta investigació és que especifica cadascuna de les fases per les quals passa el comerç d'armes, fent evidents les conseqüències que una corrupció tant generalitzada té per a la democràcia, el desenvolupament socioeconòmic i les violacions de drets humans arreu del món. Les històries que hi conté, narrades amb força i precisió, ens haurien d'empènyer a continuar pressionant per obtenir un tractat internacional de comerç d'armes el més aviat possible.

J.A.

El tiempo es ahora

El tiempo es ahora. ¿Es posible una memoria incluyente de las víctimas en el ámbito local? Experiencias y desafíos. Asociación Pro Derechos Humanos Argituz, 2012.

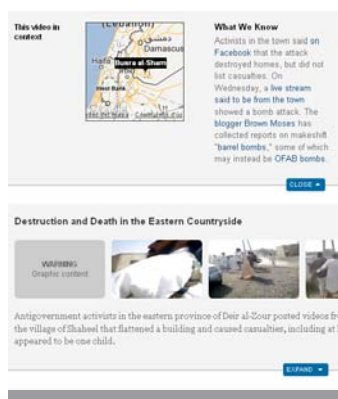
L'informe *El tiempo es ahora* publicat per l'associació Argituz recull una anàlisi de les possibilitats de construir una memòria inclusiva de les víctimes del terrorisme i la violència de motivació política, és a dir de greus violacions de drets humans, com conseqüència de la violència, al País Basc.

El text s'ha estructurat en tres parts: la primera revisa l'experiència internacional pel que fa a la importància, per a les víctimes, de les mesures de reconeixement de responsabilitat i les accions simbòliques de memòria col·lectiva; la segona analitza experiències dutes a terme a l'àmbit local de la Comunitat Autònoma Basca, fa una valoració dels seus problemes, la seva incidència i les seves dificultats, recollint a la vegada les reflexions de nombrosos protagonistes de les mateixes; a la tercera part es tracten els aprenentatges i els reptes per a una memòria inclusiva al País Basc establint alguns criteris que tinguin en compte la relació amb les víctimes, els processos de treball a l'àmbit local i els desafiaments per tal que aquesta memòria inclusiva es converteixi en un meca-

nisme de reconeixement i de prevenció de la violència en el present i en el futur.

En un context de final de la violència d'ETA i d'una normalització política que permeti exercir els drets a la participació política i una vida sense amenaces ni por, el reconeixement de la responsabilitat i la memòria són alguns dels passos pendents per a una reconstrucció de les relacions fracturades per la violència.

E.G.

“Watching Syria’s War”: vídeos posats en context pel New York Times

<http://projects.nytimes.com/live-dashboard/syria>

Cada dia apareixen a Internet més vídeos, sovint impressionants, sobre la violència a Síria. Tanmateix, sovint la fiabilitat de la informació proporcionada en aquests vídeos és dubtosa i també és cert que alguns vídeos s'utilitzen clarament amb una finalitat propagandística. Tenint en compte que “el que es veu no reflecteix necessàriament el que està passant”, el New York Times (NYT) ha creat el projecte *Watching Syria's War*, per intentar posar ordre al caos de material que corre per Internet.

Ja que els vídeos penjats per la gent de Síria presenten les seves pròpies visions del conflicte, *Watching Syria's War*, a càrrec del periodista J. David Goodman, no presenta els vídeos com la veritat, sinó que els posa en context. El web explica “què sabem” i “què no sabem” dels esdeveniments mostrats en els vídeos i proporciona enllaços a material relacionat, accentuant així que, fins i tot si es creu que les imatges són certes,

no és el NYT qui ha fet aquests vídeos i que, per tant, no hi té cap responsabilitat. A més, *Watching Syria's War* intenta convertir els vídeos en històries interactives, estimulants el debat mitjançant tuits sobre les últimes novetats.

Aquest projecte és molt benvingut, especialment tenint en compte la dificultat que tenen els periodistes professionals per cobrir les històries a Síria. Està clar que els vídeos domèstics no poden reemplaçar el periodisme de guerra professional, però la opció de carregar vídeos a YouTube és essencial per poder explicar les històries de la rebel·lió siriana. I, és clar, són històries que han de ser explicades.

L.v.T.

El nou Human Rights Channel de YouTube: Incrementar l'impacte d'activisme de drets humans

<http://www.youtube.com/humanrights>

Com fer sentir veus que mai han estat escoltades? El nou canal de YouTube *Human Rights Channel* ens dona un cop de mà amb la creació d'una plataforma on enregistrar, contextualitzar i projectar històries sobre temes de drets humans. El canal, que també incorpora vídeos d'organitzacions de drets humans que ja compartien el seu material a YouTube, ens mostra tota classe d'històries a través de la gran quantitat de vídeos que els ciutadans posen en línia cada dia. Les històries inclouen temes com la Primavera àrab, el conflicte al Sudan i l'ús de bombes de dispersió, però també casos locals de brutalitat policial, discriminació, violència de gènere o injustícia socioeconòmica.

Per a aquest projecte, que es va llançar el maig de 2012, YouTube col·labora amb dues altres organitzacions. La contextualització dels vídeos va a càrrec de WITNESS, una ONG que promou l'ús del vídeo entre els defensors dels drets humans i que fou fundada el 1992 per Peter Gabriel, Human Rights First i la Reebok Human Rights Foundation. De la verificació dels vídeos se n'encarrega Storyful, una organització de recollida d'informació especialitzada en separar les notícies reals de la palla que hi ha a Internet.

El *Human Rights Channel* també ofereix consells útils d'activistes amb experiència en l'ús del vídeo perquè qualsevol ciutadà pugui convertir-se en un defensor dels drets humans eficaç i una sèrie de cinc capítols sobre com gravar protestes, dirigir vídeos i protegir tant el càmera com la gent que surt al vídeo. A més, el canal és accessible des de Google+, perquè altres persones també puguin participar en les discussions, compartir material o trobar socis per als seus projectes de drets humans.

L.v.T.

ACTUALITAT

NOTÍCIES DE L'ICIP

L'ICIP commemora el Dia Internacional de la Pau

Un any més, l'ICIP commemora el Dia Internacional de la Pau, el 21 de setembre, amb un acte institucional a la seva seu social en què el president, Rafael Grasa, marca les prioritats de l'Institut de cara als propers mesos i fa balanç de la feina feta.

Paral·lelament a la celebració, com a novetat, enguany l'ICIP celebra un seguit d'actes els dies previs al 21 de setembre amb l'objectiu de reforçar la commemoració del Dia Internacional de la Pau. Entre les activitats programades, destaca la presentació del llibre *El valor humà de la pau i altres textos inèdits*, de Lluís Maria Xirinacs (editat per l'ICIP i Angle Editorial), una visita guiada a l'exposició *Libia, Any Zero*, instal·lada a la seu social de l'ICIP, i la presentació dels materials didàctics que acompanyen aquesta exposició.

I Concurs de Lipdubs per la Pau de l'ICIP

L'ICIP ha convocat el I Concurs de Lipdubs per la Pau, en el qual poden participar tots els centres d'ensenyament no universitari de Catalunya. Amb els seus vídeos musicals, els concursants hauran d'aconseguir difondre missatges de pau i noviolència a través d'una activitat col·lectiva que ha de ser creativa, participativa i motiu de diversió.

Els millors lipdubs presentats es projectaran en un acte públic que l'ICIP celebrarà el 30 de gener de 2013, Dia Escolar de la Noviolència i la Pau. En el mateix acte es lliurarà el premi a l'equip guanyador, consistent en una videocàmera.

Els centres escolars interessats en participar han d'omplir el formulari disponible al web www.icip.cat i enviar dues còpies del seu lipdub a les oficines de l'ICIP abans del 21 de desembre. Les bases reguladores del concurs han estat publicades al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Per a més informació, podeu contactar amb Sabina Puig a spuig.icip@gencat.cat o al 93 554 42 75.

Jornades sobre les institucions medievals de pau a Catalunya

L'ICIP celebrarà els propers 8 i 9 d'octubre les Jornades 'Institucions medievals de pau a Catalunya. Llegat històric i lliçons per a la construcció de la pau', amb l'objectiu de mostrar el passat, el present i el futur de Catalunya com a referent en la construcció de la pau i analitzar, concretament, el llegat de les institucions medievals de Pau i Treva i el Consolat del Mar.

Les Jornades, dirigides pel president de l'ICIP, Rafael Grasa, se celebraran al Parlament de Catalunya i reuniran una vintena d'experts. La conferència inaugural anirà a càrrec de Thomas N. Bisson, professor de la Universitat de Harvard i un dels millors especialistes sobre l'època medieval a Catalunya. En la inauguració i la cloenda de les Jornades es preveu comptar amb la presència de la presidenta del Parlament de Catalunya, Núria de Gispert, i la vicepresidenta del Govern i titular del Departament de Governació i Relacions Institucionals, Joana Ortega. La celebració d'aquestes Jornades s'emmarca dins el programa de recerca de l'ICIP 'Seguretat humana, transformació de conflictes i investigació per a la pau'.

Més informació: www.icip.cat.

Noves publicacions ICIP

L'ICIP ha ampliat les seves col·leccions de llibres amb la publicació de dos títols més. D'una banda, dins la col·lecció 'Clàssics de la Pau i la Noviolència', ha sortit publicat el llibre *El valor humà de la pau i altres textos inèdits* [Inici > Publicacions > Llibres] (ICIP i Angle Editorial), un recull de textos del filòsof i pacifista català Lluís Maria Xirinacs, mort fa cinc anys. D'altra banda, una altra novetat és el llibre *Noviolència. Història d'una idea perillosa* [Inici > Publicacions > Llibres] (ICIP i Pagès editors), de Mark Kurlansky, que forma part de la col·lecció 'Noviolència i lluita per la pau'.

Dins la col·lecció Documents i Informes, l'ICIP ha publicat darrerament la relatoria del seminari sobre la Cort Penal Internacional celebrat a Barcelona amb el títol *El futuro de la Corte Penal Internacional. Hacia el X aniversario de la entrada en vigor del Estatuto de Roma* [Inici > Publicacions > Documents i Informes]. Així mateix, també s'ha publicat l'ICIP Policy Paper *Conflicte regional per l'aigua a l'Àsia Central. Un nou model de relacions energètiques descentralitzades* [Inici > Publicacions > Policy Papers], de Mar Campins i Aurèlia Mañé, i l'ICIP Dossier Bibliogràfic Número 6 [Inici > Biblioteca > Dossiers temàtics > ICIP Dossier Bibliogràfic], amb un apartat específic dedicat a Colòmbia.

NOTÍCIES DEL MÓN

Esperances a Colòmbia

Després d'un any i mig de mesures de confiança i sis mesos de converses secretes exploratòries a Cuba, el president colombià Juan Manuel Santos i el líder de les FARC, Rodrigo Londoño (àlies Timoleón Jiménez o "Timochenko") varen anunciar l'inici de les converses de pau. Els acords anunciats preveuen un calendari, un full de ruta, uns temes a abordar i uns mecanismes per a l'aplicació i verificació dels acords, així com els mecanismes per resoldre els conflictes que puguin sorgir durant les converses. Esperem que aquest nou escenari de pau que s'obri, sigui definitiu i perdurable.

Birmània aboleix la censura prèvia

Els successius govern birmans han mantingut la censura informativa al llarg de 50 anys. El nou govern ha relaxat les restriccions informatives i ara anuncia que no es requerirà autorització prèvia per publicar notícies. També es desbloquejaran més de 30.000 pàgines d'Internet. Aquest procés de llibertat d'expressió avança lentament ja que els periodistes encara podran ser castigats i empresonats per ofendre al govern i les pel·lícules encara estaran sotmeses a censura prèvia. Però les llibertats a Birmània estan en marxa.

Sarayaku, tambors des de la selva

La Cort Interamericana de Drets Humans ha fallat una sentència (25 de juliol de 2012) en la que declara la responsabilitat absoluta de l'estat equatorià per la violació dels drets de propietat comunal, de consulta prèvia, dret a la vida, dret a la protecció judicial, entre altres, del poble Kichwa de Sarayaku. La Cort ha destacat el profund lligam cultural, immaterial i espiritual que el poble sarayaku manté amb el seu territori, amb la "selva vivent" i la seva íntima relació entre aquesta i els seus membres. No es limita a assegurar la subsistència sinó que integra la seva pròpia cosmovisió i identitat. Els gairebé nou anys de lluita donen els seus fruits.

Rafael Grasa, President de l'ICIP

Tica Font, Directora de l'ICIP

Tica Font i Antoni Pigrau, Coordinadors del número

Guifré Miquel, Coordinador de la revista electrònica

Disseny/Maquetació: ComCom

Han participat en aquest número:

Xavier Alcalde, Tica Font, Rafael Grasa, Elena Grau, Mauricio Lazala, Marta López, Guifré Miquel, Antoni Pigrau, Maria Prandi, Sabina Puig, Marta Requejo, Eugènia Riera, Josep Maria Royo, Léonie van Tongeren, Helena Torroja.